

JADWIGA PLEWKO

**KRONIKA DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU BADAŃ
NAD POLONIĄ I DUSZPASTERSTWEM POLONIJNYM KUL
ZA ROK 2000**

1. BADANIA NAUKOWE PRACOWNIKÓW INSTYTUTU

Dr Jadwiga Plewko kontynuowała swój temat badawczy dotyczący działalności stowarzyszeń opieki nad emigrantami z ziem polskich w okresie międzywojennym. Przeprowadziła kwerendę archiwalną w Archiwum Państwowym w Krakowie oraz Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, a także w Archiwum Państwowym w Poznaniu i Archiwum Archidiecezji Poznańskiej.

Mgr Robert Stopikowski korzystał w okresie 15 marca – 15 lipca z urlopu naukowego dla przygotowania rozprawy doktorskiej nt. *Kościół katolicki w Cesarstwie Rosyjskim w świetle polskiej prasy katolickiej drugiej połowy XIX wieku*.

Ks. dr Ireneusz Korzeniowski opracował i przygotował do druku publikację pt. *Zawartość „Studiów Polonijnych”. Przewodnik bibliograficzny 1976-2000*¹ oraz podjął prace nad przygotowaniem katalogu prac dyplomowych (magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych) o tematyce polonijnej

---

DR JADWIGA PLEWKO – Katedra Socjologii Grup Etnicznych KUL, Lublin, Al. Racławickie 14.

¹ Lublin 2001; por. też: I. K o r z e n i o w s k i, *Dwadzieścia tomów „Studiów Polonijnych”*, „Przegląd Uniwersytecki” 2000, nr 1, s. 10.

i emigracyjnej napisanych na różnych wydziałach Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Dr Włodzimierz Osadczy zakończył zbieranie materiałów i przygotował do druku pierwszą część informatora o polskich stowarzyszeniach działających obecnie na Ukrainie skupionych w Federacji Organizacji Polskich na Ukrainie². Rozpoczął też przygotowywanie części drugiej poświęconej stowarzyszeniom działającym pod patronatem Związku Polaków na Ukrainie. W tym celu w dniach od 30 lipca do 3 sierpnia przebywał w Kijowie, gdzie odbył spotkania z działaczami polonijnymi Związku Polaków na Ukrainie i Związku Uczonych Polskich na Ukrainie oraz z dziennikarzami „Dziennika Kijowskiego”. Podczas spotkania z konsulem ds. Polonii Krzysztofem Świderkiem w Konsulacie Generalnym RP w Kijowie oraz *chargés d'affaires* Tadeuszem Pawlakiem w Ambasadzie omówiono kierunki współpracy Instytutu i tych instytucji w zakresie badań nad Polakami na Ukrainie. Dr W. Osadczy nawiązał także kontakt ze Stowarzyszeniem Uczonych Polskich na Ukrainie i spotkał się w siedzibie Zarządu Stowarzyszenia w Tarnopolu z jego przewodniczącym Henrykiem Strońskim.

2. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA INSTYTUTU

Instytut kontynuował serię wydawniczą Biblioteka Polonii – seria A: Studia, seria B: Materiały i Dokumenty. W 2000 r. ukazały się następujące publikacje:

- w serii A: *Polacy w Armenii*, pod red. ks. E. Walewandra; *Ośrodki duszpasterstwa polskiego w Szwajcarii*, pod red. ks. J. Wołczańskiego;
- w serii B: A. Kownacki, *Czy było warto? Wspomnienia*, opracował, wstępem i przypisami opatrzył oraz podał do druku Robert Stopikowski; W. Osadczy, *Polacy na Ukrainie dzisiaj. Informator*; *Polacy w Rumunii mówią o sobie*, wybór, wstęp i redakcja Anna Mamulska; *Polacy na Wschodzie mówią o sobie*, przygotował do druku, wstępem i przypisami opatrzył ks. Robert Guz.

Ponadto Instytut opublikował kolejny, 21 tom „Studiów Polonijnych”.

---

² Praca ukazała się drukiem: *Polacy na Ukrainie dzisiaj. Informator. Cz. I: Federacja Organizacji Polskich na Ukrainie*, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Polska-Wschód, Warszawa 2000.

3. WYJAZDY I SPOTKANIA NAUKOWE PRACOWNIKÓW INSTYTUTU

Na przełomie grudnia 1999 r. i stycznia 2000 r. na Ukrainie przebywał W. Osadczy, który odbył kolejno następujące spotkania w związku z przygotowywanym *Informatorem organizacji polskich na Ukrainie*: z arcybiskupem lwowskim ob. łac. Marianem Jaworskim w sprawie możliwości badań nad duszpasterstwem polskim na Ukrainie; z prezes Towarzystwa Kultury Polskiej na Wołyniu im. T. Kościuszki Janiną Poremską i prezesem Towarzystwa Kultury Polskiej na Wołyniu im. E. Felińskiej Grzegorzem Rolingerem na temat sytuacji Polaków na Wołyniu; z konsulem generalnym RP we Lwowie Piotrem Konowrockim w kwestii współpracy konsulatu z Instytutem Polonijnym KUL w przygotowaniu *Informatora*; w lwowskiej siedzibie Federacji Organizacji Polskich na Ukrainie, także w związku z pracami nad *Informatorem*.

10 lutego dyrektor Instytutu oraz dr Włodzimierz Osadczy wzięli udział w Urzędzie Wojewódzkim w Lublinie w spotkaniu z ambasadorem Federacji Rosyjskiej w Polsce Sergiejem Riazowem. 15 lutego ks. prof. E. Walewander oraz dr W. Osadczy wzięli udział w Gmachu Sejmu RP w Warszawie w symposium naukowym zorganizowanym przez Polsko-Armeńską Grupę Parlamentarną, Stowarzyszenie Polska-Armenia oraz Stowarzyszenie Współpracy Polska-Wschód na temat „Polacy w Armenii i Ormianie w Polsce na tle dziejów”; obaj prelegenci wystąpili kolejno z następującymi referatami: „Polacy w Armenii na tle dziejów ormiańskich” oraz „Ormianie w dziejach narodu polskiego”. W dniach 25-27 lutego dr W. Osadczy wziął udział w II Spotkaniu Rodzin Muzykujących w Truskawcu na Ukrainie. Organizatorem spotkania była współpracująca z Instytutem Federacja Organizacji Polskich na Ukrainie oraz Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”.

Na zaproszenie biskupa diecezji łuckiej na Ukrainie Marcjana Trofimiaka 27 maja dr Włodzimierz Osadczy uczestniczył z ramienia Instytutu w uroczystościach, które miały miejsce w katedrze rzymskokatolickiej w Łucku, poświęconych 50 rocznicy śmierci bpa Adolfa Piotra Szelażka, ordynariusza tej diecezji w latach 1925-1950.

23 października dr Włodzimierz Osadczy wziął udział w posiedzeniu Komisji Wschodnioeuropejskiej Polskiej Akademii Umiejętności, które było poświęcone sytuacji religijnej na Ukrainie. Dr Osadczy uczestniczył też w obradach konferencji roboczej nt. „Stowarzyszenie Uczonych Polskich na Ukrainie wobec problemów kultywowania tożsamości narodowej Polaków na Ukrainie”, która odbyła się w dniach 25-26 listopada w Tarnopolu.

4. UDZIAŁ W POLONIJNYCH SPOTKANIACH ŚRODOWISKOWYCH

Środowisko lubelskie pracujące na rzecz Polaków za granicą corocznie organizuje spotkania opłatkowe, w których uczestniczą zazwyczaj pracownicy Instytutu Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL. 11 grudnia 1999 r. w opłatku zorganizowanym przez Ruch Odrodzenia Polski na czele z senatorem Ziemi Lubelskiej Stanisławem Gogaczem uczestniczył ks. Ireneusz Korzeniowski, 18 grudnia 1999 r. w opłatku Towarzystwa Przyjaciół Wilna i Ziemi Wileńskiej wziął udział ks. Rober Guz, a 23 grudnia 1999 r. ks. E. Walewander uczestniczył w opłatku Rady Krajowej Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” w Warszawie, gdzie wygłosił „Rozważania opłatkowe”³. 4 stycznia 2000 r. ks. Ireneusz Korzeniowski był gościem na opłatku przygotowanym przez Fundację Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. T. Goniowicza, zaś 8 stycznia 2000 r. ks. Edward Walewander uczestniczył w spotkaniu opłatkowym Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich w Lublinie. Zwieńczeniem imprez opłatkowych było spotkanie 12 stycznia 2000 r. członków Oddziału Lubelskiego Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, w którym uczestniczyli wszyscy pracownicy Instytutu. Gośćmi specjalnymi opłatka „Wspólnoty”, który odbył się w Trybunale Koronnym w Lublinie, była Emilia Chmielowa ze Lwowa – prezes Federacji Organizacji Polskich na Ukrainie oraz Adam Chłopek z Drohobycza – prezes Zjednoczenia Nauczycieli Polskich na Ukrainie.

W dniach 18-19 marca 2000 r. ks. I. Korzeniowski oraz ks. R. Guz uczestniczyli w obchodach Dnia Imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego Syna Ziemi Wileńskiej. Uroczystość ta została zorganizowana przez działające na terenie Lublina towarzystwa Kresowiaków. Program obchodów obejmował okolicznościową sesję Rady Miejskiej w Lublinie, na której wysłuchano referatu na temat związków J. Piłsudskiego z Lublinem, oraz mszę św. w intencji poległych za Ojczyznę, w której wziął także udział dyrektor Instytutu ks. E. Walewander. Uczestnicy uroczystości złożyli kwiaty na mogiłach legionistów polskich na lubelskim cmentarzu wojskowym.

5 kwietnia ks. E. Walewander uczestniczył w uroczystościach pogrzebowych byłego dyrektora Instytutu Polonijnego KUL w latach 1979-1984 prof. dra hab. Czesława Blocha. Pogrzeb odbył się w rodzinnej parafii Zmarłego w Rzekuniach koło Ostrołęki. 10 kwietnia zaś pracownicy Instytutu uczestniczyli w żałobnej mszy św. przygotowanej przez społeczność akademicką

---

³ Por. *Odczytywanie tradycji bożonarodzeniowej*, „Nowe Kontrasty” 2000, nr 1, s. 35.

KUL, podczas której dyrektor Instytutu przedstawił postać prof. Cz. Blocha i jego zasługi na polu badań polonijnych i kontaktów z Polakami za granicą. Powiedział wówczas m.in.: „Profesor Czesław Bloch miał łatwość docierania do środowisk narodowych i chrześcijańskich, z którymi po prostu posiadał wspólny język. Jednym z ewidentnych dowodów na umiejętność docierania do ludzi ideowych i ofiarnych w szeregach Polonii jest do dzisiaj przyznawana Nagroda Naukowa im. Ireny i Franciszka Skowyrów. Profesor Bloch rzucił myśl powołania i ustanowienia tej Nagrody, co podjęła pani arch. Irena Skowyrza dla upamiętnienia swego zmarłego małżonka Franciszka – nauczyciela, działacza ludowego, czynnego społecznika na gruncie Polonii. Ta Nagroda pozwala nam ukazać wiele osób, których wysiłek na polu nauki i dokonania społecznych wart jest upamiętnienia. [...] Zasługi jakie tutaj wyliczono [...] kwalifikują śp. prof. Cz. Blocha do rzędu twórczych i owocnych pionierów na polu kontaktów polonijnych i w dziedzinie badań nad dziejami Polonii. To, że Instytut działa dzisiaj tak a nie inaczej – a chyba ma do zanotowania osiągnięcia – zawdzięcza z pewnością temu, iż nie porzucił ani na chwilę drogi, jaką wytyczył śp. prof. Czesław Bloch”.

W dniach 14-17 grudnia na zaproszenie proboszcza parafii polskiej pw. Matki Bożej Bolesnej w Rydze, ks. Andrzeja Trapuczki MIC, przebywał w tym mieście ks. Robert Guz. Podczas pobytu przeprowadził rekolekcje adwentowe dla Polaków zamieszkałych w stolicy Łotwy i okolicach. W rekolekcjach brali także udział wierni pochodzenia litewskiego i łotewskiego. W trakcie pobytu w Rydze miało też miejsce odrębne spotkanie z Polakami, zorganizowane w Domu Artystów Łotewskich przy Zirgu iela przez Edwarda Fiskowicza, prezesa Klubu „Polonez” w Rydze.

5. WIZYTY GOŚCI W INSTYTUCIE

W styczniu 2000 r. Instytut odwiedziło kilka osób z wschodniej granicy naszego kraju. 5 stycznia przybyła Tatiana Bojko, prezes Towarzystwa Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej – Oddział w Stryju (Ukraina). 7 stycznia gościła w Instytucie Krystyna Czupryniak z Kiszyniowa (Mołdawia). Spotkanie to dotyczyło możliwości zebrania materiałów na temat dziejów Kościoła katolickiego w Mołdawii. 12 stycznia w siedzibie Instytutu odbyło się spotkanie z gośćmi przybyłymi z Ukrainy: Emilią Chmielową (Federacja Organizacji Polskich na Ukrainie) i Adamem Chłopkiem (Zjednoczenie Nauczycieli Polskich na Ukrainie). 14 stycznia złożyły wizytę w Instytucie przedstawicielki stowarzyszeń polskich z Ukrainy wchodzących w skład Związku Polaków

Ukrainy: Wiktoria Radzik, członek Zarządu ZPU, a jednocześnie prezes Kijowskiego Narodowościowo-Kulturowego Stowarzyszenia „Zgoda” i kierownik Zespołu Folkloru Polskiego w Kijowie „Jaskółki”, oraz Aniela Jurkowska – prezes Związku Polaków Kijowa, także członek Zarządu ZPU. Podzieliły się one z zebranymi swoimi doświadczeniami i spostrzeżeniami z pracy na rzecz Polaków na Ukrainie. 21 stycznia 2000 r. wizytę w Instytucie złożył duszpasterz polski z Wielkiej Brytanii ks. Stefan Orzeł ze Swindon; celem wizyty było omówienie jego projektu badań nad przygotowaniem leksykonu parafii i kościołów polskich w diecezji Cliffton, Wlk. Brytania.

1 lutego Instytut gościł Grzegorza Rolingera, prezesa Stowarzyszenia Kultury Polskiej na Wołyniu im. Ewy Felińskiej w Łucku. W trakcie spotkania zostały przekazane przez Instytut książki i podręczniki dla polskiej szkoły sobotniej w Łucku. 16 lutego wizytę złożył w Instytucie prezes Stowarzyszenia Kultury Polskiej w Kowlu na Wołyniu, który zapoznał pracowników z sytuacją i życiem Polaków w tym mieście.

8 marca gościem Instytutu był dr Stanisław Stępień – dyrektor Południowo-Wschodniego Instytutu Naukowego w Przemyślu.

8 maja odbyło się spotkanie pracowników Instytutu ze współfundatorką Nagrody Naukowej im. Skowyrów – Ireną Skowyrową. 12 maja Instytut odwiedziła s. dr Lucyna Mistecka z Rzymu, która omawiała kwestie związane z wydaniem w serii Biblioteka Polonii swojej kolejnej książki. 23 maja z dyrektorem Instytutu spotkał się ks. dr Andrzej Kryński, rektor Wyższej Szkoły Języków Obcych i Ekonomii w Częstochowie. Spotkanie miało na celu omówienie spraw związanych z utworzeniem w Częstochowie Uniwersytetu Polonijnego. 25 maja odbyło się spotkanie z prof. Jerzym Smoliczem, socjologiem University of Adelaida oraz Uniwersytetu św. Tomasza na Filipinach, który gościł na KUL-u z wykładem dotyczącym kwestii państw narodowych w Europie i Azji. Także 25 maja gościł w Instytucie prof. Marceli Kosman z Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu.

7 czerwca Instytut odwiedził o. Anastazy McWay OSBM, były proboszcz parafii św. Bazylego w Edmonton, Kanada. 9 czerwca gościem Instytutu był dr Marian Kałuski z Melbourne, Australia, który przekazał Instytutowi swoje najnowsze publikacje dotyczące Polonii australijskiej.

4 lipca wizytę złożyli goście z Ukrainy: Janina Poremska – prezes Stowarzyszenia Kultury Polskiej na Wołyniu im. T. Kościuszki i Roman Kowalski – prezes Towarzystwa Kultury Polskiej w Dubnie. 11 lipca gościem Instytutu był Piotr Jaszczuk z miasta Połonne na Ukrainie, autor książek o ludobójstwie stalinowskim na Podolu, wśród których szczególnie interesujący jest

dwutomowy zbiór relacji ofiar i świadków głodu na Ukrainie w latach 1932-1933 zatytułowany *Portret w ciemności* (Kijów–New York 1999).

7 września złożyła wizytę w Instytucie Krystyna Grotowska z Toronto, Kanada, reprezentująca stowarzyszenie Solidarność i Niepodległość – Polish Canadian Action Group. Celem wizyty było omówienie kwestii przekazania do archiwum Instytutu dokumentacji działalności tego stowarzyszenia w ostatnich kilkunastu latach.

20 września przybył red. Mieczysław Maciejak z Warszawy, prezes ogólnopolskiego Stowarzyszenia Polska-Estonia, który omówił przebieg przygotowań prezentacji książki *Polacy w Armenii*, zaplanowanej na 29 września w Domu Przyjaźni w Warszawie w IX rocznicę niepodległości Armenii. W dniu następnym Instytut odwiedziła Anna Maria Steciak z Łucka ze Stowarzyszenia Kultury Polskiej im. Ewy Felińskiej na Wołyniu. Głównym tematem rozmów była pomoc Polakom w Łucku.

6 grudnia wizytę w Instytucie złożyli: nowo mianowany dyrektor Oddziału Lubelskiego Instytutu Pamięci Narodowej Andrzej Borys oraz naczelnik Wydziału Udostępniania Archiwaliów Leon Popek.

18 grudnia gościem Instytutu był prof. Rostysław Radyszewski, kierownik katedry polonistyki Kijowskiego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki. 23 grudnia miało miejsce spotkanie w siedzibie Instytutu z o. Janem Piątkowskim OP oraz s. Gabrielą Teresą Jaworską OP – opiekunami grupy dzieci polskich z Czortkowa na Ukrainie, które – dzięki m.in. pomocy organizacyjnej Instytutu Polonijnego KUL – odpoczywały w okresie świąt Bożego Narodzenia w Nałęczowie na Lubelszczyźnie.

6. DEDYKACJA WYDAWNICTW INSTYTUTU

Dnia 2 października br. w Bibliotece Głównej KUL odbyła się uroczystość wręczenia dwóch publikacji Instytutu osobom blisko związanym swą działalnością naukową i praktyczną ze sprawami Polonii i z Instytutem. Księdzu biskupowi dr. Ryszardowi Karpińskiemu w uznaniu dla jego wielkiego zaangażowania na rzecz Polonii oraz Polaków na Wschodzie zadedykowana została najnowsza książka wydana w serii Biblioteka Polonii zatytułowana *Polacy w Armenii*, natomiast ks. prof. dr. hab. Romanowi Dzwonkowskiemu w 70 rocznicę urodzin jako wyraz uznania i wdzięczności za pracę naukową w Instytucie w latach 1977-1990 poświęcono 21 tom „Studiów Polonijnych”.

Podczas uroczystości dyrektor Instytutu powiedział m.in.:

Dedykacja książki jest wyrazem uznania oraz głębokiego szacunku i niekoniecznie muszą tu zaistnieć szczególne powody, by taki dar komuś ofiarować. W przypadku Księdza Biskupa istnieją jednak tego przyczyny, o których chciałbym tu kilka słów powiedzieć. Są to moje racje osobiste, te przynajmniej chciałbym tutaj uwypuklić. Są także inne, obiektywne, wynikające z długoletniej działalności rzymskiej Księdza Biskupa, ale o nich wystarczy tutaj ta krótka wzmianka. Ktoś inny może tu okazać się bardziej kompetentny, aby o tym mówić. Powinnością moją jest wspomnieć o zasługach Księdza Biskupa wokół troski o Polaków na Wschodzie, co ma swój konkretny wyraz w Jego kierowaniu Zespołem Pomocy Kościelnej dla Katolików na Wschodzie Episkopatu Polski.

Jest zatem tych racji – i moich subiektywnych i obiektywnych – sporo. O moich własnych wypada, wobec tylu czynionych tu zapowiedzi, choćby krótko wspomnieć. Ksiądz Biskup wprowadził mnie do Stowarzyszenia Współpracy Polska-Wschód i Catholica Unio Internationalis, co ma swój wymierny pożytek dla mnie osobiście, a przede wszystkim dla Instytutu Polonijnego KUL. Ksiądz Biskup – jeśli wolno mi tak powiedzieć – „wprawił mnie w ruch” na drodze zainteresowań polonijnych. Co do więzi bardziej już osobistych, że wspomnę choćby kazanie prymicyjne w Innsbrucku i w Krasnobrodzie oraz nie zamilczę otwartej ręki niosącej pomoc potrzebującemu klerykowi, to wiele trzeba by tu mówić.

Myślę jednak, że dzisiejsze spotkanie ma też swoją wymowę, której zbędnym słowem nie należy może psuć. Pozostaje zatem tylko życzyć Księdzu Biskupowi dalszej pomocy Bożej we wszystkich poczynaniach, zdrowia i ciągłej dla nas życzliwości.

Zwracając się natomiast do ks. prof. R. Dzwonkowskiego ks. E. Walewander powiedział m.in.:

Uroczysta chwila wymaga nie mniej podniosłego tonu, toteż *pleno titulo* witamy naszego byłego Pracownika i Autora wielu cennych prac na tematy bliskie naszemu Instytutowi. Okrągła rocznica – innymi słowy „siedemdziesiątka” – to może żaden tytuł do wielkich obchodów, jeśli się na to patrzy od strony podmiotu takiej fety. Jednak spoglądając na to z innej perspektywy, a ta nam duchownym może w szczególności powinna być bliska, należy raczej skoncentrować się na żniwie. Urodzaj tego żniwa jest obfity i miło, że mogę to po prostu powiedzieć bez zbędnych komentarzy. Ksiądz Profesor porzucił temat dotyczący Polonii francuskiej, ongiś bardzo Mu bliski, a może nadal gdzieś niezbyt głęboko zagrzebany w papierach na biurku. Wydawało się, że będzie to *opus vitae*, ale nadarzyło się coś ważniejszego – Polacy za Bugiem i to nie tylko w najbliższej od tej rzeki odległości, ale na niezmiernych terenach „Kraju Rad”, jak kiedyś śpiewano, a teraz już tylko się to wspomina. Pogratulować wyczucia, bo warto było uczynić ten krok znad Sekwany nad Wołgę. Na Wschodzie wiele spraw ludzkich leży zagrzebanych w niepamięci lub w pamięci stale jeszcze sterroryzowanej. Ksiądz Roman wiele się natrudził, aby tę pamięć odkopać czy ośmielić, uruchomić i sprawić, by stała się świadectwem. To

jego zasługa i choć z pewnością na te tematy napisze się jeszcze wiele, to jednak tych ginących świadectw nikt by już nie zdołał uratować.

Życzymy zatem dalszych sukcesów w tym sensie najszerszym, bo nie tylko osobistych, ale także profitujących dla dobra ogółu, jakim są nasze dzieje narodowe. Niech więc ten próg lat przeżytych i przepracowanych będzie zarazem stopniem do dalszych osiągnięć.

7. SYMPOZJUM NAUKOWE INSTYTUTU

W dniu 9 listopada w Bibliotece Głównej KUL odbyło się sympozjum naukowe na temat „Polacy w Rumunii”. Sympozjum zostało poprzedzone szerszą prezentacją różnych aspektów życia Polaków w tym kraju dzięki okolicznościowej wystawie oraz promocji książki pt. *Polacy w Rumunii mówią o sobie*, przygotowanej przez Annę Mamulską z Leszna.

Spotkanie otworzył prorektor KUL ks. prof. dr hab. Stanisław Wilk, który powiedział m.in.:

Cieszę się, że mogę uczestniczyć w tej uroczystości. Dwa dni temu, 7 listopada, mieliśmy okazję uczestniczyć w wielkiej ceremonii nadania doktoratu honoris causa rumuńskiemu patriarsze Teoktystowi. Dzisiaj kontynuujemy obecność problematyki rumuńskiej otwierając w gmachu Biblioteki KUL wystawę poświęconą Polakom w Rumunii, jak też zajmujemy się problematyką naszej obecności w tym kraju. Jak bardzo ważna jest problematyka polonijna, zwłaszcza duszpasterstwa polonijnego i w ogóle obecności Polaków w różnych częściach świata, nie potrzeba nikogo przekonywać. Materiały, które wydobywamy z archiwów, są niejednokrotnie bezcenne i bardzo często wzruszają. Kiedy przeprowadzałem kwerendę w archiwach watykańskich, natknąłem się na notatkę z 1918 r. kardynała sekretarza stanu Piotra Gaspariego mówiącą zwięźle: „Porozmawiać z Rattim o Bukowinie”. Pytam zatem, co mogłyby znaczyć te słowa, o co tam chodziło? Później znalazłem krótki list, raczej notatkę pro memoria arcybiskupa Józefa Bilczewskiego, który przesyłał nuncjuszowi Achillesowi Rattiemu prośbę duszpasterzy polskich z Bukowiny, aby dopomógł im w organizowaniu duszpasterstwa i w ogóle przyszedł im z pomocą. I te ślady naprawdę świadczą o tym, jak ta nasza historia jest zróżnicowana, jakim ulega przemianom. Statystyki mówią, że 80 tys. Polaków w Rumunii przed II wojną światową żyło tam, rozwijało swoją działalność; z trudem kształcono dzieci, pielęgnowano kulturę. Dzisiaj powinniśmy pochylić się nad tym dziedzictwem, bo to także jest dla nas szkoła pięknej miłości ojczyzny.

Uniwersytet nasz przez tę dzisiejszą uroczystość wpisuje się jak gdyby w cały łańcuch bardzo ważnych inicjatyw, które są połączone wspólną myślą. Jest to odpowiedź na zapotrzebowanie czasu. Tę drugą, dzisiejszą część „uroczystości rumuńskiej” organizuje Instytut Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL. Ten organizm uniwersytecki systematycznie podejmuje zagadnienia ważne, składające

się w całość, połączoną jedną myślą, choć poszczególne inicjatywy pozostają często niezależnie od siebie, są one jednak odpowiedzią na zapotrzebowanie czasu.

Inną doniosłą sprawą, którą chciałbym tu na wstępie poruszyć, to współpraca naszego Uniwersytetu z innymi ośrodkami akademickimi. Jest ona wszechstronna. W tym przypadku Instytut Polonijny nawiązał współpracę z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Lesznie. Bardzo mi miło, że jej prorektor Jacek Michalczyk jest wśród nas. Nasz Instytut Polonijny już od dłuższego czasu, obok przeprowadzania licznych badań, podejmuje się także wydawania źródeł. Ukazało się drukiem już w sumie 10 woluminów, wśród których warto zauważyć zwłaszcza trzy tomy wspomnień *Polacy w Rosji mówią o sobie*. Cieszy fakt, że ta inicjatywa została podjęta i jest kontynuowana przez inne środowiska uniwersyteckie, które współpracują z naszą naukową placówką polonijną. Dowodem tego jest prezentowana dzisiaj książka *Polacy w Rumunii mówią o sobie*, którą zredagowała we współpracy z naszym Instytutem Anna Mamulska – wykładowca Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Lesznie. Co znaczy redagowanie takich źródeł, wiedzą ci, którzy na co dzień się tym zajmują.

Cieszy mnie bardzo, że w ramach części referatowej zabierze głos były ambasador RP w Rumunii pan Bogumił Luft. Dziękuję również za wystąpienia Paniom z Ministerstwa Edukacji Narodowej: Elżbiecie Bober i Krystynie Staroń. Miłymi gośćmi są także ks. Jacek Strzelecki z Nowego Sokońca w Rumunii oraz przedstawiciel Związku Polaków w Rumunii „Dom Polski”. Dyrektor Janusz Witak jest już częstym gościem w naszym Uniwersytecie. Bardzo mi miło, że kierowane przez niego Stowarzyszenie Współpracy „Polska-Wschód” od wielu lat tak owocnie współpracuje z nami. Jest to niewątpliwie osobista zasługa Pana Dyrektora, jak i jego współpracowników, za co w tym miejscu wyrażam serdeczną wdzięczność. Duży zaszczyt sprawił nam swoim przybyciem profesor Uniwersytetu Łódzkiego Tadeusz Dubicki. Dziękuję za przybycie i za owocną współpracę z Instytutem Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL. Jest także wśród nas znana w środowiskach polonijnych dyrektor Domu Polonii w Krakowie dr Krystyna Gąsowska. To ona wprawiła w ruch akcje pomocy Polakom we Lwowie.

Niech mi będzie jeszcze wolno dodać to, że nie byłoby naszych spotkań, tak znaczących osiągnięć edytorskich i przygotowywanych innych publikacji, gdyby nie nasi organizatorzy, a wśród pracowników Instytutu Polonijnego KUL te słowa wdzięczności należą się jego długoletniemu dyrektorowi, ogromnie zaangażowanemu w prace badawcze, autorowi i redaktorowi wielu książek ks. prof. Edwardowi Walewandrowi. Serdecznie dziękuję za to, że podejmuje każdego roku ten ogromny trud, by badania nad Polonią naprawdę posuwały się naprzód, dziękując życząc dalszych sukcesów i siły do tego, aby te prace po prostu nie ustały, byśmy mogli cieszyć się kolejnymi tomami. Cieszę się, że nasz ośrodek na czele z Księdzem Dyrektorem jest tak bardzo zaangażowany w badania polonijne. Również cieszy nas wszystkich to, że do tego dorobku dołącza się również dzisiejsze sympozjum. Dziękuję bardzo serdecznie Instytutowi Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym za inicjatywę jego zorganizowania!

W trakcie sesji zaprezentowano 4 referaty, zarówno autorów krajowych, jak i Polaków przybyłych z Rumunii. Omawiały one kolejno: aktualną sytuację Polaków w Rumunii (wystąpienie ambasadora RP w Rumunii Bogumiła Lufta), doświadczenia nauczycieli z Polski pracujących w tym kraju (E. Bober, K. Petry z Warszawy), współczesne problemy duszpasterstwa polonijnego (ks. Jacek Strzelecki z Nowego Szołńca na Bukowinie) oraz więzi łączących Polaków w Rumunii z Polską (Jan Piotr Babiasz z Suczawy).

Sesja zgromadziła liczne grono uczestników – przedstawiciele Ministerstwa Edukacji Narodowej, władz miasta Lublina, władz KUL, a także nauczycieli i duszpasterzy zainteresowanych pracą wśród Polaków na obczyźnie.

8. ZMIANY SKŁADU PERSONALNEGO INSTYTUTU

W roku 2000 nastąpiły zmiany składu osobowego Instytutu. Od 1 października w miejsce dr Jadwigi Plewko, która podjęła pracę na Wydziale Nauk Społecznych KUL, zatrudniono dwóch pracowników w wymiarze po pół etatu: dr Małgorzatę Stopikowską oraz mgra Macieja B. Stępnia.